

ARVIOINNIN IHMEMAA

**Esimerkki ammatillisen opintokokonaisuuden
arvioinnista Keski-Suomen Opistossa**

Tanja Leppä

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Leppä, Tanja	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 19	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi ARVIOINNIN IHMEMAA Esimerkki ammatillisen opintokokonaisuuden arvioinnista Keski-Suomen Opistossa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opettajan pedagogiset opinnot		
Työn ohjaaja(t) Rautio, Tuija		
Toimeksiantaja(t) Keski-Suomen Opisto		
Tiivistelmä Kehittämishanke on syntynyt tarpeesta luoda oppilaitoskohtainen arviointisuunnitelma ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönoton myötä. Opintokokonaisuuksittain arviointia on syytä jäsentää ja suunnitella aiempaa tarkemmin, jotta niin opiskelija kuin opettajakin välttyvät päällekkäiseltä arvioinnilta. Tämä kehittämishanke ottaa kantaa siihen, kuinka yksi ammatillinen opintokokonaisuus – ohjaus eri toimintaympäristöissä – arvioidaan Keski-Suomen Opistossa, Uuden Äänekosken Suolahdessa. Samalla se on avaus ja haaste oppilaitoskohtaisen arviointisuunnitelma- ja laatutyön aloittamiseksi. Kehittämishankkeen teoreettinen viitekehys rakentuu enimmäkseen koulutusta ja arviointia ohjaavasta lainsäädännöstä, hyvistä käytänteistä sekä olemassa olevista suosituksista. Lähteinä on toki käytetty myös monipuolisia tuotoksia arviointiin, ammattiosaamisen näyttöihin ja työssäoppimiseen liittyvistä kokemuksista ja malleista. Lopputulena voidaan todeta arvioinnin itsessään olevan varsin haastava ja monitahoinen opettajan tehtävä, jota on syytä pohtia suhteessa omaan käsitykseen oppimisesta, ajattelusta ja ihmisestä. Tämä kehittämishanke jäsentää yhden nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan perustutkinnon ammatillisen opintokokonaisuuden arvioinnin löyhine arviointikriteereineen ja luo arvioinnille yleisesti teoreettisen pohjan Keski-Suomen Opistossa. Tämä arvioinnin kokonaisuus lienee käytössä Keski-Suomen Opistossa - uuden opetussuunnitelman tulosta huolimatta – aina vuoteen 2011 saakka. Jatkokehityshaasteeksi voidaan asettaa arviointikriteeristön tarkentaminen niin ohjaus eri toimintaympäristöissä – opintokokonaisuudessa, kuin muissakin ammatillisissa opintokokonaisuuksissa.		
Avainsanat (asiasanat) Arviointi, ammatillinen koulutus, ammattiosaamisen näytöt, ohjaus, nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinto, Keski-Suomen Opisto		
Muut tiedot		

Author(s) Leppä, Tanja	Type of Publication Development project report	
	Pages 19	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title A WONDERLAND OF EVALUATION An example concerning evaluation of one vocational study unit in The College of Central Finland		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) Rautio, Tuija		
Assigned by The College of Central Finland		
Abstract This development project started from the need to create an evaluation plan for The College of Central Finland and the qualification of Youth and Leisure Instruction. An evaluation plan is needed because the system of <i>skills demonstrations</i> has been implemented to all upper secondary –level vocational qualifications. The system of skills demonstrations requires careful planning of evaluation. Practical skills should be evaluated in skills demonstrations and theoretical skills through different kinds of tests, examinations, assignments etc. Overlapping evaluation should be avoided. This development project concentrates on one study unit called <i>instruction in different working environments</i> and at the same time, this project challenges the College of Central Finland to create a wider evaluation plan. The theoretical framework of this project comprises of the legislation, best practices and recommendations concerning evaluation. Also publications produced in other projects in Finland have been used as source material. The conclusion is that evaluation is a very demanding task for the teacher and it should be problematized from the point of view of learning concept. This development project outlines the structure and criteria of evaluation for one study unit in the Qualification of Youth and Leisure Instruction. At the same time, a basis is created for evaluation in general in the College of Central Finland. This outline will be used until 2011, despite of the implementation of the new Curriculum in 2008. For further development, a more exact evaluation criteria is needed for all the study units.		
Keywords evaluation, vocational education, skill demonstrations, instruction, Youth and Leisure Instruction, The College of Central Finland		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	NUORISOTYÖN KOULUTUS KESKI-SUOMEN OPISTOSSA	2
2	KEHITTÄMISHANKKEENA YHDEN AMMATILLISEN OPINTOKOKONAISUUDEN ARVIOINTI.....	3
2.1	Ammattiosaamisen näytöt vaikuttavat arvioinnin kokonaisuuteen.....	4
2.2	Kehittämishankkeen tarkoitus, tavoitteet ja tehtävät.....	4
3	ARVIOINNIN VIITEKEHYKSESTÄ SUOMESSA.....	5
3.1	Ammattiosaamisen näytöt arvioinnissa.....	7
3.2	Työssäoppiminen arviointikohteena	7
3.3	Muu arviointi.....	7
3.4	Opinnäytetyö arvioinnissa.....	8
3.5	Opintokokonaisuuden arvosanasta päättäminen	8
4	OHJAUS ERI TOIMINTAYMPÄRISTÖISSÄ – OPINTOKOKONAISUUDEN ARVIOINTI.....	8
4.1	Tavoitteet, sisällöt ja arviointi	9
4.2	Arviointikriteerit.....	12
4.3	Arviointipäätös	15
5	POHDINTAA ARVIOINNISTA KESKI-SUOMEN OPISTOSSA	15
6	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUKSESTA	17
	LÄHTEET.....	19

1 NUORISOTYÖN KOULUTUS KESKI-SUOMEN OPISTOSSA

Keski-Suomen Opisto on pieni gruntykilainen kansanopisto Äänekosken Suolahdessa. Talolla on pitkä, parisataavuotinen historia erilaisten koulutusten parissa. Vuosien saatossa kansanopistojen asema suomalaisessa yhteiskunnassa on ollut vahva ja niillä on ollut vankka väestön kasvatus- ja koulutustehtävä – ennen kaikkea vapaan sivistystyön toimialalla, mutta myös ammatillisen koulutuksen parissa. Näin myös Keski-Suomessa.

Nuorisotyön koulutusta on annettu Suomessa noin 50 vuoden ajan – alkuun evankelis-luterilaisen kirkon toimesta, myöhemmin yhteiskunnallisessa viitekehysessä kansanopistoissa, ammatillisissa koululaitoksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Keski-Suomen Opistossa nuorisotyön koulutusta on ollut sen varhaisvaiheista saakka: vuodesta 1973 lähtien. Samana vuonna nuorisotyön ammatillinen koulutus aloitettiin myös Suomen Nuoriso-opistossa Mikkelissä ja Peräpohjolan Opistossa Torniossa.

Tällä hetkellä Keski-Suomen Opistossa opiskelee noin 90 opiskelijaa nuorisotyön perustutkintoon, jonka laajuus on 120 opintoviikkoa. Koulutus muotoutuu yhteisistä, ammatillisista ja vapaasti valittavista opinnoista, kuten muissakin ammattikoulutuksissa. Ammatilliset opinnot liittyvät vuorovaikutukseen ja viestintään, ohjaustaitoihin sekä toimintaympäristöjen ja yhteisöjen hallintaan. Opinnot sisältävät paljon menetelmäopintoja.

Nuorisotyö toimialana on varsin pirstaleinen ja hajanainen. Teorettinen viitekehys fokuoitetuu jonnekin kasvatustieteiden ja yhteiskuntatieteiden välimaastoon ja nivoutuu vahvasti myös sosiaalipedagogisen orientaation varaan. Tämä teorettinen pohja tuo nuorisotyön ammatilliseen sisältöön paljon kasvatuksellisia teemoja, mutta myös yhteiskunnallisen osaamisen ja yhteisöjen kehittämisen ja innostamisen elementtejä. Yhteiskunnan ja kasvatuksen sisällöt ja muutokset välittyvät nuorisotoimialalle työn ja koulutuksen sisältöihin. Postmodernille ajalle ominainen muutos välittyy erityisen nopeasti juuri nuorisotyöhön paitsi teorettisen tarkastelutaustan myötä, myös kohderyhmänsä kautta. Nuoret ovat muutos, joka

tapahtuu. Näistä teemoista nouseviin aiheisiin koulutuksessa ja koulutuksen keinoin on vastattava.

Nuorisotyön ammatillinen peruskoulutus on saamassa uuden opetussuunnitelman perusteet jo kuluvan vuoden aikana. Se ottaa vahvasti kantaa ammatillisen koulutuksen oppisisältöihin – muuttaa ja ajantasaistaa niitä. Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma otetaan käyttöön Keski-Suomen Opistossa syksyllä 2009. Siihen asti käytämme vanhaa, vuoden 2001 opetussuunnitelman perusteita ja tähän pohjautuvaa opetussuunnitelmaa, jonka mukaan ammatilliset opinnot jäsenyivät edellä esitellyllä tavalla. Vanhassa arvioinnin kokonaisuutta ei ole jäsennetty, mutta uusi opetussuunnitelman perusteet jo ottaa siihen periaatteellisella tasolla kantaa. Vanhaan opetussuunnitelmaan ja sen toteutukseen sen sijaan on ja on ollut ajankohtaista luoda arvioinnin kokonaissuunnitelma – ennen kaikkea käyttöön otettujen ammattiosaamisen näyttöjen vuoksi.

2 KEHITTÄMISHANKKEENA YHDEN AMMATILLISEN OPINTOKOKONAISUUDEN ARVIOINTI

Opettajan pedagogisten opintojen kehittämishankkeena olen jäsentänyt Keski-Suomen Opiston nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinnon 120 ov opiskelijan arvioinnin opintokokonaisuuteen ”Ohjaus eri toimintaympäristöissä” ja laittanut näin samalla liikkeelle oppilaitoskohtaisen opintojen arviointisuunnitelman työstämisen.

Varsinainen kehittämistyöni on ollut yhden ammatillisen opintokokonaisuuden arvioinnin jäsentämistä sen mukaan, mitä osaamista milläkin menetelmällä arvioidaan ja kuka arvioi. Arvioinnin jäsentämisen vaade on korostunut ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönoton myötä, jotta niin opiskelija kuin opettajakin välttyvät päällekkäiseltä arvioinnilta ja työltä.

Kehittämishankkeeni kohteena olevan Ohjaus eri toimintaympäristöissä - opintokokonaisuuden laajuus on 20 ov ja se koostuu teoriaopinnoista, työssäoppimisesta sekä ammattiosaamisen näytöstä. Opiskelija suorittaa tämän ammatillisen opintokokonaisuuden pääsääntöisesti toisen opiskeluvuotensa aikana. Tavoitteena opintokokonaisuudessa on oppia alan toimintaympäristöjä ja niissä

toimimisen taitoja, moniammatillista työtettä, työelämätaitoja ja – tietoa sekä hallinnollistakin osaamista ja ajattelukykyä nuorisotoimialalta.

2.1 Ammattiosaamisen näytöt vaikuttavat arvioinnin kokonaisuuteen

Keski-Suomen Opistossa ammattiosaamisen näyttöihin liittyvä työ on hyvin vauhdissa. Ammattiosaamisen näyttöihin liittyvä materiaali on varsin valmista ja käytössä. Sitä myös kehitetään kokemusten myötä jatkuvasti. Yksi keskeinen kehittämispaikka talossamme tässä suhteessa edelleen on: opiskelijan arvioinnin jäsentäminen opintokokonaisuuksittain. Tehtävänä on luoda jäsentynyt ja perusteltu arviointisuunnitelma. Näillä perusteilla on luontevaa liittää kehittämishanke tähän aihepiiriin. Koska ”Ohjaus eri toimintaympäristöissä” – opintokokonaisuus on pääosin vastuullani, ja melkein kaikki opettamani nuorisotyön ammattiaineet kokonaisuuteen kuuluvat, on varsin luonnollista valita juuri tämä opintokokonaisuus työn aiheeksi. Vaikka uusi opetussuunnitelman perusteet ottaa jo kuluvana vuonna kantaa arvioinnin kokonaisuuteen opintokokonaisuuksittain, on tärkeää, että nämä kokonaisuudet jäsennetään kuntoon myös suhteessa käytössä olevaan opetussuunnitelman perusteisiin: opiskeleehan viimeinen opiskelijaryhmä sen mukaan vielä vuoteen 2011 saakka. On tärkeää, että opiskelijan arviointi jäsennetään ja päällekkäistä arviointia vältetään; tämä vähentää päällekkäisen työn määrää niin opiskelijan kuin opettajankin arkitodellisuudessa.

2.2 Kehittämishankkeen tarkoitus, tavoitteet ja tehtävät

Tavoitteena kehittämishankkeessani on jäsentää opintokokonaisuuden arviointi selkeäksi ja helposti hahmotettavaksi kokonaisuudeksi niin opettajan, opiskelijan kuin työelämänkin näkökulmista. Teeman opetusmenetelmiin tai oppimisympäristöihin en tässä yhteydessä ota kantaa. Arvioinnin jäsennykseni taustalta löytyy konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukainen pohjavire ja humanistinen ihmiskäsitys. Toivon, että kehittämishankkeeni myötä oppilaitoksessamme aktivoidutaan työstämään arviointisuunnitelmaa ja arvioinnin kokonaisuuksia kuntoon muissakin opintokokonaisuuksissa, oivalletaan konstruktivismin merkityslogiikka suhteessa arviointiin sekä ajan myötä heittäydytään pohtimaan pedagogisesti laajemmin arvioinnin syvintä olemusta.

3 ARVIOINNIN VIITEKEHYKSESTÄ SUOMESSA

Opiskelijan arvioinnin toteuttamista ohjaavat laki ja asetus ammatillisesta koulutuksesta (L 601/2005, A 603/2005) ja Opetushallituksen määräys arvioinnista (OPH 30.9.2005). Arvioinnista on laadittava suunnitelma ja siitä on tiedotettava laajasti niin opiskelijoille, kaikille arviointiin osallistuville kuin kaikille koulutuksen järjestäjän sidosryhmillekin. Arviointisuunnitelman tulee sisältää tietoa ja ohjeita arvioinnin tehtävistä ja kohteista, arviointikriteereistä, arvosanojen muodostumisesta, arvosana-asteikosta ja vaatimustasoista, arvioinnin uusimisesta, arvosanojen korottamisesta ja opintojen etenemisen edellyttämistä opinnoista, työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnista, arvioinnin oikaisemisesta, osaamisen tunnustamisesta, arvosanojen tallentamisesta sekä opintosuoritusrekisterin ja tutkintotodistuksen sisällöstä. (Hätönen 2006, 101). Keski-Suomen Opistossa nämä asiat sisältyvät yleisellä tasolla oppilaitoskohtaiseen opetussuunnitelmaan sekä suunnitelmaan ammattiosaamisen näyttöjen toteutuksesta.

Opintokokonaisuuskohtaisesti on kuitenkin vielä syytä paneutua pohtimaan arvioinnin kokonaisuutta ja tähän tematiikkaan omakin kehittämishankkeen on osaltaan vastaamassa.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan ammatillisen peruskoulutuksen tehtävänä ja tavoitteena on antaa opiskelijalle laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin ja erikoistuneemman osaamisen yhdellä tutkinnon osa-alueella. (Niskanen 2007, 54.) Tätä kohti pyritään järjestämällä opetusta ja osaamisen arviointia niin oppilaitoksessa kuin työelämässäkin. Opiskelijan osaamisen arviointi on prosessi, jossa opiskelijalla tulee olla oikeus näyttää senhetkistä osaamistaan eri tavoin, erilaisissa tilanteissa ja konstruktivismin mukaan mahdollisimman autenttisissa ympäristöissä. (Niskanen 2007, 55.) Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista ja olla myös itsessään yksi oppimistilanne.

Keurulainen (2006, 36) on kiteyttänyt kaiken arvioinnin johtaviksi periaatteiksi seuraavat teesit:

- Arviointi on osa oppimisprosessia ja sen tulee sellaisenaan tarjota mahdollisuus oppimiseen.

- Arviointi tapahtuu pääsääntöisesti arvioitavan toiminnan kannalta aidoissa olosuhteissa.
- Arviointi perustuu yhteistyöhön ja kaikilla asianosaisilla on mahdollisuus osallistua arviointiin.
- Arviointiin osallistuvat ovat tietoisia arviointikriteereistä.
- Arviointi tukee ja edistää kykyä itsearviointiin.

Laki ja asetus ammatillisesta koulutuksesta ohjaavat laadulliseen arviointiin.

Opiskelijan osaamista on verrattava opintokokonaisuuksien tavoitteisiin ja niiden pohjalta laadittuihin arviointikriteereihin, jotka ovat samoja eri tilanteissa ja kaikkien opiskelijoiden kohdalla. (Hätönen 2006, 104). Arviointikohteet ovat kaikissa opintokokonaisuuksissa samat:

- Työprosessin hallinta tarkoittaa suunnittelu-, toteuttamis-, arviointi- ja kehittämisvalmiuksia.
- Työtehtävän hallinta sisältää työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinnan.
- Työn perustana olevan tiedon hallinnalla tarkoitetaan alakohtaisesti työssä tarvittavaa tietopohjaa.
- Työturvallisuuteen liittyvät asiat korostuvat ja tulevat esiin, kun arvioidaan ammatillista osaamista; nuoriso- ja vapaa-aika-alalla puhutaan tässä yhteydessä ohjaajan, ohjattavien ja työyhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta.
- Yhteiset painotukset sisältävät kansainvälisyyden, kestävän kehityksen, teknologian ja tietotekniikan käytön, yrittäjyyden, laadukkaan ja asiakaslähtöisen toiminnan, kuluttajaosaamisen sekä työsuojelusta ja työterveydestä huolehtimisen.
- Kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen käsittää oppimistaidot, ongelmanratkaisutaidot, vuorovaikutus- ja viestintätaidot, yhteistyötaidot sekä eettiset ja esteettiset taidot.

Kaikkia edellä mainittuja opetussuunnitelman perusteiden mukaisia arviointikohteita ei arvioida kaikissa tilanteissa, vaan opintokokonaisuuskohtaisesti oppilaitoksessa voidaan jaotella, mitä kohteita voidaan arvioida luotettavasti perinteisessä teoriaopetuksessa, mitä taas työssäoppimisessa tai ammattiosaamisen näytössä. (Hätönen 2006 104 – 105).

3.1 Ammattiosaamisen näytöt arvioinnissa

Viimeistään syksyllä 2006 alkaneessa opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa on otettu käyttöön ammattiosaamisen näytöt arvioinnin tueksi ja monipuolistamiseksi. Ammattiosaamisen näyttöjä annetaan kaikista ammatillisista opintokokonaisuuksista ja niitä arvioivat opiskelija itse, työelämän edustaja sekä opettaja. Ammattiosaamisen näytössä arvioidaan opiskelijan senhetkistä osaamista opintokokonaisuuksittain. Arviointipäätöksen tekevät opettaja ja / tai työelämän edustaja toimitelimen päätöksen mukaisesti. Ammattiosaamisen näytöllä voidaan osoittaa ja arvioida joko koko opintokokonaisuus tai osa / osia siitä. Oppilaitoksen arviointisuunnitelmasta tulee käydä ilmi, mistä ja miten kunkin opintokokonaisuuden arviointi muodostuu.

Ammattiosaamisen näyttöjen yhtenä tehtävänä monien joukossa on yhdenmukaistaa ja tasapuolistaa erilaisten opiskelijoiden arviointia sekä tuoda arviointiin mukaan työelämän ajantasaista ammatillisen osaamisen näkökulmaa. Tämä asettaa haasteita ja mahdollisuuksia niin opiskelijalle kuin opettajan ja työelämän edustajankin roolien (uudelleen) määrittelylle.

3.2 Työssäoppiminen arviointikohteena

Työssäoppiminen voidaan arvioida opetussuunnitelman perusteiden mukaan ilman numeerista arvosanaa. Hyväksytyt – merkintä on riittävä. Sen saaminen edellyttää vähintään tyydyttävää ammattiosaamista työssäoppimispaikalla. Työssäoppimisen arvioinnista päättävät työssäoppimisen ohjaaja ja oppilaitoksen opettaja yhdessä, mutta myös opiskelijan itsearviointi on keskeisellä sijalla. Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönoton myötä oppilaitoksien tulee miettiä, miten työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen arviointi järjestetään siten, ettei päällekkäistä arviointia synny.

3.3 Muu arviointi

Muulla arvioinnilla tarkoitetaan ns. perinteistä arviointia, joka tapahtuu oppilaitoksessa opintokokonaisuuden eri osiin – opintojaksoihin – liittyen. Muu arviointi voi muodoltaan liittyä portfolioihin, tentteihin, oppimistehtäviin tai muihin vastaaviin opiskelijan tuotoksiin. Olkoon opiskelijan tuotoksen muoto mikä hyvänsä,

arvioinnin on kuitenkin yhä vastattava laadullisuuden ja konstruktivismin vaatimukseen tukea opiskelijan oppimisprosessia. Muu arviointi liittyy kiinteästi edellä esiteltyihin arviointikohteisiin oppilaitoksessa laaditun arviointisuunnitelman mukaisesti.

Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönoton ja kehittymisen myötä muuta arviointia on voitu poistaa ja keventää, kun osa osaamisesta voidaan näyttää ja arvioida oikeissa työelämän tilanteissa ja tehtävissä. Tämä kuitenkin edellyttää arvioinnin suunnitelmallisuutta ja jäsentämistä opintokokonaisuuksittain sekä poisoppimista vanhoista ajattelun ja toiminnan malleista.

3.4 Opinnäytetyö arvioinnissa

Opinnäytetyö liittyy jonkin / joidenkin opintokokonaisuuksien arviointiin. Se on ammatillisessa peruskoulutuksessa laajuudeltaan 2 opintoviikkoa. Usein opinnäytetyö tehdään siihen tutkinnon osa-alueeseen liittyen, mihin opiskelija erikoistuu. Kehittämishankkeessani arviointisuunnitelma liittyy pakollisiin ammatillisiin opintoihin, joten opinnäytetyö ei tässä yhteydessä vaikuta arvioinnin kokonaisuuteen.

3.5 Opintokokonaisuuden arvosanasta päättäminen

Opintokokonaisuuden arvosana muodostuu lakien, asetusten, OPH:n määräysten ja oppilaitoskohtaisen arviointisuunnitelman mukaisesti edellä mainituista kohteista. Arviointiasteikko on T1 – K5. Arvioinnissa painotetaan opiskelijan loppuvaiheen osaamista. Arvosanasta päättävät opintokokonaisuuden opetukseen osallistuneet opettajat yhdessä huomioiden kaikki arviointipäätökseen vaikuttaneet suoritteet. Arviointipöytäkirjat säilytetään vähintään kuuden kuukauden ajan arvioinnin antamisesta. (Hätönen 2007, 115).

4 OHJAUS ERI TOIMINTAYMPÄRISTÖISSÄ – OPINTOKOKONAIKUUDEN ARVIOINTI

Opintokokonaisuus muodostuu 13 opintoviikosta kontaktiopetusta teeman aihepiireistä ja 7 opintoviikon työssäoppimisjaksosta sekä ammattiosaamisen näytöstä. Näihin kytkeytyy myös arviointi. Opintokokonaisuuteen kuuluvat opintojaksot ovat:

Nuorisotyön perusteet, Nuorisotyön toimintaympäristöihin tutustuminen, Kunnallinen nuorisotyö ja osallisuus, Työlainsäädäntö ja työelämä tieto, Lastensuojelu ja palvelurakenne, Kv-toiminta ja monikulttuurisuus, Nuorisotyön eri toimijat, Organisaatiosuunnittelu- projektitoiminta ja yritystoiminnan perusteet, Ammatillinen kasvu ja Tutkimusmenetelmät.

4.1 Tavoitteet, sisällöt ja arviointi

Opintokokonaisuuden tavoitteina on, että opiskelija oppii työskentelemään nuoriso- ja vapaa-aika – alan keskeisissä toimintaympäristöissä niiden edellyttämällä tavalla. Hän osaa järjestää näissä ympäristöissä laadukkaita nuoriso- ja vapaa-aikapalveluita ja toimintoja. Opiskelija lisää taitojaan toimia moniammatillisten verkostojen jäsenenä sekä yhteistyössä perheiden kanssa. Opintokokonaisuuteen kuuluu myös, että opiskelija kehittää aktiivisesti ammattitaitoaan, ammattietiikkaansa ja ammatillisia valmiuksiaan sekä toimialaansa yhteiskunnallisesta näkökulmasta käsin. Opiskelija tuntee ja osaa noudattaa alan työlainsäädäntöä sekä työsuojeluohjeita. (OPH 2001)

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan opintokokonaisuuden keskeiset sisällöt ovat:

1. Työskentely nuoriso- ja vapaa-aika-alan keskeisissä toimintaympäristöissä
2. Nuoriso- ja vapaa-aikapalvelujen ja toiminnan järjestäminen
3. Nuoriso- ja vapaa-aika-alan ammattietiikan, työlainsäädännön sekä työsuojelu- ja muiden määräysten noudattaminen
4. Moniammatillisen yhteistyön hallinta ja ammattitaidon kehittäminen

Nämä pääotsikot sisältävät alakohtia, joiden osaamisen osoittamiseen ja arviointiin opintokokonaisuuden arviointisuunnitelmassa otetaan kantaa. Tämä arvioinnin jäsenys, opintokokonaisuuden arviointisuunnitelma on kehittämishankkeen keskeinen työ ja sisältö. Ohjaus eri toimintaympäristöissä – opintokokonaisuuden keskeisiä sisältöjä alakohtineen arvioidaan joko muussa arvioinnissa tai ammattiosaamisen näytössä seuraavalla tavalla:

ARVIOINTIKOHDE	ARVIOINTIMENETELMÄ
<p>1:</p> <p>Työskentely nuoriso- ja vapaa-aika – alan keskeisissä toimintaympäristöissä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opiskelija osaa työskennellä tärkeimmissä nuoriso- ja vapaa-aika-alan toimintaympäristöissä • Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä toiminnanohjausmenetelmiä eri toimintaympäristöissä • Opiskelija osaa huomioida ohjattavien erilaiset taustat toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa • Opiskelija tuntee nuoriso- ja vapaa-aika – alan keskeisen lainsäädännön ja ohjeistukset 	<p>Ammattiosaamisen näyttö (työprosessin hallinta)</p> <p>Ammattiosaamisen näyttö (työprosessin hallinta)</p> <p>Muu arviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus (itsenäinen tehtävä) ➤ Lastensuojelu (tentti) <p>Ammattiosaamisen näyttö:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Työlainsäädännön lait (työn perustana olevan tiedon hallinta) <p>Muu arviointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lastensuojelun lait (tentti) ➤ Nuorisotyön perusteet: lait (tentti) ➤ Kunnallinen nuorisotyö ja osallisuus: lait (tentti)
<p>2:</p> <p>Nuoriso- ja vapaa-aikapalvelujen ja toiminnan järjestäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tavoitteellisen toiminnan ja tapahtumien järjestäminen eri toimintaympäristöissä • Palautteen ottaminen ja antaminen • Taloudellisen näkökulmien ja kustannustehokkuuden huomioiminen toiminnan suunnittelussa 	<p>Ammattiosaamisen näyttö (työprosessin hallinta)</p> <p>Ammattiosaamisen näyttö (yhteiset painotukset)</p> <p>Muu arviointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Organisaatiosuunnittelu, projektitoiminta ja

<ul style="list-style-type: none"> • Toimialan yhteiskunnallisen merkityksen ymmärtäminen ja kehittämistarpeiden huomiointi 	<p>yritystoiminnan perusteet (itsenäinen tehtävä)</p> <p>Ammattiosaamisen näyttö (työtehtävän hallinta)</p> <p>Ammattiosaamisen näyttö (työprosessin hallinta)</p>
<p>3:</p> <p>Nuoriso- ja vapaa-aika – alan ammattietiikan, työlainsäädännön sekä työsuojelu- ja muiden määräysten noudattaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ammattietiikan kehittyminen • Suvaitsevaisuus ja tasa-arvo sekä tunteiden hallinta toiminnassa • Opiskelija osaa laatia työhakemuksen, solmia erilaisia työsuhteita työlainsäädännön ja työehtosopimuksen mukaisesti sekä osaa noudattaa sopimuksia sekä työsuojelumääräyksiä. • Opiskelija osaa perehtyä toimialan laatukriteereihin ja noudattaa niitä omassa työssään. Hän pyrkii toiminnassaan laadullisesti parhaaseen tulokseen. 	<p>Ammattiosaamisen näyttö (työtehtävän hallinta)</p> <p>Ammattiosaamisen näyttö (työturvallisuuden hallinta; ydiosaaminen; yhteiset painotukset)</p> <p>Muu arviointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Työlainsäädäntö ja työelämä tieto (tentti / itsenäinen tehtävä) <p>Ammattiosaamisen näyttö (työtehtävän hallinta; työn perustana olevan tiedon hallinta)</p> <p>Ammattiosaamisen näyttö (työprosessin hallinta)</p>
<p>4:</p> <p>Moniammatillisen yhteistyön hallinta ja ammattitaidon kehittäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö erilaisissa 	<p>Ammattiosaamisen näyttö</p>

moniammatillisissa verkostoissa <ul style="list-style-type: none"> • Opiskelija osaa toimia ammattitaitoisesti erilaisten työryhmien jäsenenä • Opiskelija osaa aktiivisesti kehittää omaa ammattitaitoaan ja ammatillisia valmiuksiaan sekä toimialaansa 	(työtehtävän hallinta) Ammattiosaamisen näyttö (ydinosaaminen) Muu arviointi: > Ammatillinen kasvu (itsenäinen tehtävä)
---	--

Tämän arvioinnin lisäksi opintokokonaisuuden hyväksyttävään suorittamiseen liittyy hyväksytty työssäoppimisjakso. Opintokokonaisuuden arviointisuunnitelmassa arvioinnin kokonaisuutta jäsennetään ja tarkennetaan sanallisesti:

” Opintokokonaisuuden arviointi muodostuu ammattiosaamisen näytöstä, työssäoppimisen hyväksytystä suorittamisesta sekä muusta arvioinnista.

Työssäoppiminen on alan työelämässä ja käytännön työtehtävissä tapahtuvaa tavoitteellista oppimista, jota ohjaa ja arvioi nimetty työpaikkaohjaaja. Arviointi muodostuu asteikolla hyväksytty / hylätty. Hyväksytty merkitsee numeerisesti arvosanaa 2 ½ ja käsittää työssäoppimisen huolellisen suunnittelun, toteutuksen ja työpaikalle toimitetun työssäoppimisraportin. Hyväksytyt arviointipäätökset antavat työpaikkaohjaaja ja opettaja yhdessä. Oppilaitos dokumentoi arvioinnin.

Ammattiosaamisen näyttö on työssäoppimispaikalla suoritettava toiminnallinen osaamisen osoittamisen tilanne, jossa opiskelija käytännön työssä havainnollistaa arvioijalle / arvioijille sen hetkisen osaamisensa tason. Käytännön näyttöä seuraa työelämän edustaja. Arvioinnissa mukana on hänen lisäksi opiskelija sekä oppilaitoksen edustaja. Ammattiosaamisen näytön arvioinnissa opiskelijan itsearviointilla on keskeinen asema. Lopullisen näytön arvosanan päättävät työelämän edustaja ja oppilaitoksen edustaja yhdessä. Tämän opintokokonaisuuden ammattiosaamisen näytössä arvioidaan ao. erittelyn mukaisesti 13 osaamistavoitetta.

Muu arviointi koskee ensisijaisesti käytännön työn perustana olevan tiedon hallintaa, mitä ei osoiteta ammattiosaamisen näytössä. Muu arviointi voi menetelmällisesti olla tentti, itsenäinen tehtävä, ryhmätyö, portfolio, projekti tai muu vastaava osaamista osoittava suorite, jonka oppilaitoksen opettaja arvioi. Tässä opintokokonaisuudessa muu arviointi liittyy 8 osaamisen osa-alueeseen ao. erittelyn mukaisesti. Muuta arviointia ei voi olla enempää, kuin tässä opintokokonaisuuden arviointisuunnitelmassa on ilmaistu.”

4.2 Arviointikriteerit

Ohjaus eri toimintaympäristöissä -opintokokonaisuuden arviointikriteerit ovat vielä hieman hajanaiset. Ammattiosaamisen näytön arviointiin on luotu kansallisen

näyttöaineiston pohjalta arviointikriteerit, joissa opiskelijan osaaminen on määritelty sanallisesti asteikolla T1 – H3 – K5. Muita tasoja ei ole kuvattu.

Opintokokonaisuuden arviointiin ei ole Keski-Suomen Opistossa luotu T1 – K5 – tasoille sijoittuvaa tarkkaa arviointiasteikkoa. Opetussuunnitelman perusteet ottaa kantaa siihen, mitä on T1 – tason osaaminen ja mitä puolestaan tarkoittaa K5 – tason tavoiteltava osaaminen. Keski-Suomen Opiston omassa opetussuunnitelmassa arviointikriteerejä on tarkennettu ja kuvattu opetussuunnitelman perusteissa esitetyistä edelleen T1 – H3 – K5 – tasoille samalla logiikalla kuin ammattiosaamisen näytön arviointikriteeritkin. Oppilaitoksen omassa opetussuunnitelmassa eri tasojen osaamista luonnehditaan seuraavasti:

Arviointi kiitettävä (K5)

Opiskelijan on osattava

- työskennellä alan eri toimintaympäristöissä (julkinen, yksityinen ja kolmas sektori) ja tunnistaa niihin kytkeytyvät yhteiskunnalliset vuorovaikutussuhteet
- ottaa huomioon alan keskeisen lainsäädännön ja muut ohjeistukset toimintaa suunniteltaessa
- ottaa työssään huomioon eri kulttuuritaustat ja osattava työskennellä monikulttuurisessa ympäristössä
- ottaa huomioon alan yhteiskunnallinen merkitys ja kehittämistarpeet
- tunnistaa alan keskeiset palvelujärjestelmät ja sen sisällöt
- suunnitella, toteuttaa ja arvioida omaa työtään toiminnan ja talouden näkökulmasta
- hallita projektityön keskeiset menetelmät
- toimia työntekijänä vastuullisesti ja oikeudellisesti ja ammattieettisten arvojen mukaisesti
- huomioida työssään toiminnan laadukkuus ja jatkuvan oman ammatillisen kehittämisen tarve
- toimia työlainsäädännön, alan työehtosopimusten ja työsuojelumääräysten mukaisesti
- toimia rakentavasti ja ammatillisesti moniammatillisissa työryhmissä
- toimia tarvittaessa ohjattavien nuorten lähiverkoston kanssa
- vastaanottaa ja antaa itse palautetta ohjattaviltaan ja läheisiltä työntekijöiltään

- ottaa toiminnassaan huomioon nuorten osallisuuden edistäminen
- ottaa huomioon oma jaksaminen työssä ja työkyvyn ylläpitäminen
- toimia joustavasti ja ratkaisukeskeisesti uusissa ja yllättävistäkin työtilanteissa
- tunnistettava omia tunteita ja ilmaistava niitä asiallisesti
- arvioida ja jäsentää tietoa

Arviointi hyvä (H3)

Opiskelijan on osattava

- työskennellä alan eri toimintaympäristöissä
- ottaa huomioon alan keskeisen lainsäädännön
- ottaa työssään huomioon eri kulttuuritaustat
- ottaa huomioon alan kehittämistarpeet
- tunnistaa alan keskeiset palvelujärjestelmät
- suunnitella, toteuttaa ja arvioida omaa työtään toiminnan ja talouden näkökulmasta
- hallita projektityön keskeiset menetelmät
- toimia työntekijänä vastuullisesti ja ammattieettisten arvojen mukaisesti
- toimia työlainsäädännön, alan työehtosopimusten ja työsuojelumääräysten mukaisesti
- toimia rakentavasti ja ammatillisesti moniammatillisissa työryhmissä
- vastaanottaa palautetta ohjattaviltaan ja läheisiltä työntekijöiltään
- ottaa toiminnassaan huomioon nuorten osallisuuden edistäminen
- arvioida kriittisesti omaa työtään sekä kehittää omaa ammattitaitoaan
- ottaa huomioon oma jaksaminen työssä ja työkyvyn ylläpitäminen

Arviointi tyydyttävä (T1)

Opiskelijan on osattava

- työskennellä tärkeimmissä nuoriso- ja vapaa-aika-alan toimintaympäristöissä
- järjestää ohjattuna erilaisia tapahtumia, tilaisuuksia ja harrastustoimintaa
- työskennellä asiallisesti ja vastuullisesti
- toimia työssään taloudellisesti
- vastaanottaa palautetta ohjattavilta asiallisesti
- laatia työhakemus ja tehdä työsopimus

- noudattaa työsuojelumääräyksiä
- toimia työryhmän jäsenenä asiallisesti ja rakentavasti
- kehittää ammattitaitoaan

4.3 Arviointipäätös

Ohjaus eri toimintaympäristöissä – opintokokonaisuuden arviointi siis koostuu edellä kuvatusti ammattiosaamisen näytön arvosanasta, työssäoppimisen hyväksytystä suorittamisesta sekä muusta arvioinnista, joka koskettaa lähinnä sen tyyppistä osaamista, jota on haasteellista näyttää ja arvioida autenttisessa työelämässä näyttötilantein. Näistä kolmesta arviointikohteesta opintokokonaisuuden arvioinnista painottuu ammattiosaamisen näyttö.

Opintokokonaisuuden arviointipäätöksen tekee opintokokonaisuudesta vastaava opettaja (tai opettajat) ottaen huomioon mainitut arviointikohteet.

Opintokokonaisuuden arviointipäätös tehdään, kun opiskelija on saattanut loppuun opintokokonaisuuteen kuuluvat tehtävät.

5 POHDINTAA ARVIOINNISTA KESKI-SUOMEN OPISTOSSA

Ohjaus eri toimintaympäristöissä – opintokokonaisuuden arvioinnin kokonaisuuden jäsentäminen on kokonaisuudessaan ollut varsin hyödyllinen kehittämishanke.

Oppilaitoksen arviointisuunnitelman työstäminen on käynnistynyt, kun yhden ammatillisen opintokokonaisuuden arviointi on jäsenetty. Kattava arviointisuunnitelma on tärkeä ja virallinen asiakirja oppilaitoksen arjessa, minkä vuoksi se on tärkeää saada tehdyksi myös Keski-Suomen Opistossa.

Arviointisuunnitelman tehtävänä on jäsentää ja selkeyttää yksityiskohtaisesti opintokokonaisuuksittain opiskelijan arviointia.

Opiskelijan näkökulmasta jäsenetty arviointi kertoo, mikä on opintokokonaisuuksittain tavoiteltavaa ja keskeistä osaamista, miten se osoitetaan ja kuka / ketkä osaamista arvioivat. Opettajien näkökulmasta arvioinnin jäsentäminen selkiyttää opetussisältöjä ja painotuksia sekä sitä, minkä tyyppistä osaamista on syytä mitata oppilaitoksessa ja mitä taas työelämässä. Arvioinnin hajoaminen työelämään ja

oppilaitokseen edellyttää ammatilliselta opettajalta varsin vahvaa substanssi- ja työelämäosaamista sekä ohjausvalmiuksia, mikä edellyttäneee ammatillista kasvua ja osaamisen päivittämistä myös opetushenkilöstön keskuudessa. Työelämän näkökulmasta arvioinnin siirtyminen osittain oppilaitoksesta työelämään tarkoittaa työpaikkaohjaajan roolin muutosta entistä keskeisemmäksi. Hän paitsi mentoroi ja ohjaa opiskelijaa, myös arvioi tämän osaamista ja autenttista ammattipätevyyttä. Työelämäältä edellytetään pedagogisia valmiuksia uuden työvoiman kouluttamisessa, mihin puolestaan oppilaitoksella on velvollisuus vastata kouluttamalla työelämää työpaikkaohjaukseen sekä arvioinnin saloihin.

Monipuolinen ja jäsentynyt arviointi on monella tavalla oppilaitoksen laatutyötä. Sen avulla voidaan kehittää työelämäyhteyksiä ja työelämäosaamista sekä työelämää. Opiskelijat saavat monipuolista ja laadullista ohjausta ja arviointia koko oppimisprosessinsa ajan, mikä takaa työelämän ja oppilaitoksen edellyttämän ammattitaidon syntymisen opiskelun aikana. Parhaassa tapauksessa toiselta asteelta valmistuu työelämän tarpeisiin päteviä osaajia, joilla on elinikäisen oppimisen valmiudet hyppysissään. Jäsentyneen arvioinnin ja arviointisuunnitelman työstämisen kautta myös oppilaitos itsessään, opetus- ja arviointimenetelmät sekä opettajien substanssi – ja työelämäosaaminen kehittyvät. Arvioinnin jäsentäminen on oppilaitoksessa tehtävää työtä, jolla vähennetään ylimääräisen ja päällekkäisen työn määrää sekä varmistetaan, että arviointi toteutuu lakien ja määräysten mukaisesti monipuolisesti ja oikeudenmukaisesti sekä ohjaavan arvioinnin periaatteiden mukaisesti.

Kehittämishankkeeni aiheena jäsensin yhden ammatillisen opintokokonaisuuden arvioinnin Keski-Suomen Opistossa nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinnossa. Vaikka uusi opetussuunnitelman perusteet otetaan nuoriso – ja vapaa-aika-alan perustutkinnossa käyttöön jo syksyllä 2008, kantaa tämän kehittämishankkeen aihe senkin jälkeen. Vanhan opetussuunnitelman perusteiden mukaan viimeiset opiskelijat opiskelevat vuoteen 2011 asti, joten arvioinnin tulee olla jäsentynyttä ja selkeää, koska sillä voidaan välttää päällekkäistä arviointia ja kaikkien tahojen ylimääräistä työtä. Kehittämishankkeeni kautta arviointi nousee keskustelujen fokukseksi edustamassani oppilaitoksessa ja sitä saadaan jäsenettyä tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi on myös laatunäkökohta, joka nousee esiin parhaillaan alkavassa oppilaitoksen laatutyössä.

Arvioinnin kokonaisuus ”Ohjaus eri toimintaympäristöissä” – opintokokonaisuudessa voisi toki olla esitettyä vieläkin selkeämpi ja hahmottuneempi. Se on tulevaisuuden kehittämishaasteena. Lisäksi lähitulevaisuudessa oppilaitoksessa tulee tehdä linjauksia ja rajauksia sen suhteen, miten työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen välistä arviointia edelleen jäsennetään. Myös opintokokonaisuuden arviointikriteerejä tulee jatkossa tarkastella yksityiskohtaisesti ja peilata niin ammattiosaamisen näytön kuin muun arvioinninkin arviointikriteereihin mutta tämä olkoon toisen kehittämishankkeen aiheena. Tällä hetkellä arviointiasteikko noudattelee opetussuunnitelman perusteiden ja oppilaitoksen opetussuunnitelman linjaa ja asettuu asteikolle T1 – H3 – K5. Tulevaisuudessa lienee hyvä kuvata opiskelijan osaamisen taso myös kohdissa T2 ja H4. Lisäksi näitä osaamisen kuvauksia tulee tarkastella suhteessa ammattiosaamisen näytön vastaaviin kuvauksiin. Tässä muutamia hyviä lähtökohtia ja aiheita tematiikan jatkotyöstölle ja oppilaitoksen arviointisuunnitelman edelleen kehittämiseksi. Kaikkien ammatillisten opintokokonaisuuksien T1 tason ja ammattiosaamisen näyttöjen T1 – tason keskinäinen vertailu ja skaalaus sen sijaan on tehty, joten ainakin minimi – osaamisen taso on jo määritetty ja suhteutettu samaksi niin opintokokonaisuuden arvioinnissa kuin siihen kuuluvassa ammattiosaamisen näytössä.

6 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUKSESTA

Kohtaan työssäni erilaisia kehittämiskohteita päivittäin ja ne ovat osa arkista opettajantyötäni. Tämän kuluneen talven aikana olen kehittänyt niin isoja kuin pieniäkin kokonaisuuksia yksin sekä työryhmien jäsenenä. Viimeisin kehittämishanke ja edelleenkin ajankohtainen teema on työssäoppimisen määrän lisääminen nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinnossa ts. työelämän tuominen yhdeksi oppimisympäristöksi.

Kaikesta kehittämisviidakosta valitsin Ohjaus eri toimintaympäristöissä – opintokokonaisuuden arvioinnin jäsentämisen kehittämishankkeekseni, koska se oli riittävän konkreettinen, hallittava ja varmasti etenevä ja toteutuva kokonaisuus. Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönoton myötä arviointia on pitänyt jäsentää, mikä on tapahtunut hieman viiveellä ja nyt oli varsin korkea aika ottaa asia työn alle, kun näytötkin ovat jo hyvässä vauhdissa. Lisäksi ammattiosaamisen näyttöihin liittyvän

kehittämistyön painopisteenä oli tänä vuonna jäsentää ammatillisiin opintokokonaisuuksiin arvioinnin kokonaisuus.

Kehittämishankkeen teema ja työ oli tiedossa ja päätetty vuodenvaihteen 2007 – 08 tienoilla. Myös suunnitelma oli tuolloin tehty. Varsinaiseen työhön pääsin käsiksi vasta maaliskuussa 2008, minkä jälkeen arvioinnin jäsenitys etenikin rivakasti. Työ tapahtui edellisenä vuonna tehdyn luonnoksen avulla varsin itsenäisesti. Tarvittavaa keskustelua teeman arvioinnin kokonaisuudesta olen käynyt työn aikana ja jälkeen toisen opintokokonaisuudessa paljon opettavan opettajan kanssa, lähimmän esimieheni ja oppilaitoksemme rehtorin kanssa. Työsuuden koin melko selkeänä arvioinnin monitahoisuudesta ja monialaisuudesta huolimatta. Kantavana teemana oli ja on tämän kokonaisuuden arvioinnissa, että se tavoiteltava osaaminen, jonka opiskelija voi käytännön työssä näyttää, osoitetaan ja arvioidaan työssäoppimisella ja ammattiosaamisen näytöin. Teoreettisempi, ja työelämään ”näkymättömämpi” puoli arvioidaan oppilaitoksessa muun arvioinnin kautta.

Jatkossa tämä arvioinnin kokonaisuus käytäneen läpi paitsi ammattiosaamisen näyttöjen toimielimessä, myös opettajankokouksessa, jossa on aiheena opiskelijan arviointi opintokokonaisuuksittain. Samaa arvioinnin jäsenystyötä ovat muutkin opettajat tehneet talven aikana omien vastuupintokokonaisuksiensa suhteen yksin ja tiimeissä, mutta tuloksia ei ole yhteisesti käsitelty. Tämä työ on siis edessä. Näen myös tärkeänä, että tuotokset kootaan yhteen Keski-Suomen Opiston arviointisuunnitelmaan, joka puolestaan tarvitsee myös muuta kehitys- ja kirjoitustyötä valmistuakseen viralliseksi asiakirjaksi. Toivottavasti tästä kehittämishankeraportista on apua myös tähän edessä vielä olevaan työhön.

LÄHTEET

Asetus ammatillisesta koulutuksesta (A811/1998)

Hakala, R. 2007. Ammattiosaamisen näyttöjen vaikutus opettajan ja työpaikkaohjaajan työnkuvaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hätönen, H. 2007. Eläköön opetussuunnitelma 2. Opas ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille. Saarijärvi: Saarijärven Offset oy.

Keurulainen, H. 2006. Osaaminen ja arviointi. Teoksessa Niskanen A., Lepänjuuri A. & Rautio T. (toim.) Tunnistatko taiturin? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 67.

Laki ammatillisesta koulutuksesta (L630/1998)

Niskanen, A. 2007. Kohti satamaa – ammattitaidon arviointi. Teoksessa Soininen L. (toim.) 2007. Ammattiosaamisen näytöt. Osaamisen kehittämisen lippulaiva. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 75.

OPH 2001: Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinto. Osoitteessa <http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/nuoriso.pdf>. Viitattu 3.4.2008.

Opetushallituksen määräys arvioinnista (OPH 30.9.2005). Osoitteessa http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/opisk_arv_luv46_05_b5_netti.pdf Viitattu 3.4.2008.

OPH 2007: Työssäoppimisen opas. Kehittyvä työelämäyhteistyö. Saarijärvi: Saarijärven Offset oy.